

Raportti Iisalmessa 24.8.2022 pidetystä Vapaan sivistystyön tutkimuksen ideariihestä

Satu Heimo & Jyri Manninen 16.12.2022

Ideariihen tavoitteena oli tuottaa lyhyiden alustusten ja ennakkomateriaalien pohjalta ratkaisuja ikuisuusongelmaan: Miten vapaan sivistystyön tutkimusta voisi tehdä, edistää ja kehittää vst-tutkijoiden, hallinnon, päättäjien ja vst-toimijoiden yhteistyönä? Tarkoitus oli kartoittaa ja ideoida konkreettisia kehittämistoimenpiteitä, tutkimustarpeita ja rahoitusmahdollisuuksia. Ideariiheen oli kutsuttu vapaan sivistystyön tekijöitä (rehtorit, suunnittelijat, tuntiopettajat ym.), etujärjestöjen edustajia, päättäjiä ja tutkijoita. Ideariihessä oli kuusi lyhyttä alustusta, minkä jälkeen varsinaisessa ideariihivaiheessa työskenneltiin ensin yksin ja sen jälkeen kahdessa ryhmässä keskustellen.

Ennen tilaisuutta osallistujia pyydettiin vastaamaan lyhyeen kyselyyn. Kyselyn vastaukset jaettiin ennakkomateriaalina ideariihen osallistujille. Ideariiheen osallistui yhteensä yksitoista henkilöä.

Ideariihen materiaalit (kutsu, ohjelma, esitykset ja ennakkomateriaali) löytyvät alla olevasta linkistä (*skrollaa sivua alaspäin ohi tutkimustyöpajan sisältöjen*): [Iisalmi 2022 – Sivistystyön Vapaus ja Vastuu](#)

Ideariihessä käsitellyt teemat olivat:

1. Tärkeät tutkimusaiheet (mitä pitäisi tutkia)?
2. Tutkijoiden ja toimijoiden välinen yhteistyö (miten kehitetään)?
3. Rahoitusmahdollisuudet (mistä ja miten tutkimusresursseja)?
4. Muut osallistujien tai ryhmän esille nostamat aiheet ja ideat?

IDEARIIHEN KESKUSTELUJEN JA TULOSTEN YHTEENVETO

Ideariihessä ehdotettuja tutkimusaiheita

Vapaa sivistystyö tarvitsee varsinaisten tutkimusten lisäksi myös selvityksiä ja arviointeja. Kaikille on oma paikkansa ja ne voivat tukea toisiaan. Tiukka rajanveto tutkimuksen, arviointien ja selvitysten välille ei palvele vapaan sivistystyön ja siihen liittyvän tutkimuksen kokonaiskehittämistä. Arvioinneissa ja selvityksissä nousee usein esiin potentiaalisia tutkimusaiheita, ja vastaavasti tutkimukset voivat paikantaa uusia arviointi- ja selvitystarpeita. Keskustelujen pohjalta kiinnostavimpina ehdotuksina pidettiin:

Arvioinnit:

1. Vapaan sivistystyön koko ohjausjärjestelmän toimivuuden rohkea arviointi
2. Maahanmuutto- ja lukutaitokoulutusten vaikuttavuus (saavutettu kielitaito, sosiaalinen pääoma)
3. Miten VST rakentaa/tukee elämänpolkuja syrjäytymisestä työelämään ja sen rahallinen hyöty yhteiskunnalle? (ml. maahan muuttaneet)
4. Minkä verran opiskelijoissa on vaihtuvuutta, löytyykö myös uusia osallistujia? (vrt. sisäpiiri/avoimuus > saavutettavuus, osallisuus)

Tutkimukset:

5. Onko olemassa aineistoja, joita ei ole hyödynnetty? (Arkistot? Tilastokeskus? VST-organisaatiot? mm. osallistujarakenne ja sen muutos)
6. Onko kaikki VST-tutkimus kasvatustieteellistä? > Yhteiskuntatieteet, sosiologia, hallintotieteet, taloustiede... (Monitieteisten tutkimusten mahdollisuudet)

7. Kansalaisopisto [myös muut] yhdistysten ja vapaaehtoistyön kasvualustana
8. Pitkittäistutkimus: VST koulutuspoluissa ja elämäntilanteissa
9. VST:ssä tehtyjen koulutuspoliittisten uudistusten toimivuus ja vaikutukset (esim. lukutaitokoulutus, osaamisperustaisuus, seurausta yhteiskunnallisista ja rakennemuutoksista)

Lisäksi OKM:n alustuksessa (Petra Heikkinen) oli listattu paljon selvitys-, arviointi- ja tutkimusaiheita eri vuosille. Tätä listaa pitää hyödyntää myös SVV-toiminnan suunnittelussa.

Rahoitusmahdollisuudet

Rahoitusmahdollisuuksien osalta voidaan yhteenvetona todeta, että SVV:n kannattaisi enemmän hyödyntää OKM/OPH:n arviointi- ja selvitysrahoituksia. Erasmus-rahoitukset ovat myös mahdollisia, jos mukaan saa tutkimusta tai ainakin aineistojen keräämistä. Ennen kaikkea vst-toimijoiden ja etenkin keskusjärjestöjen tulisi tehdä enemmän yhteistyötä tutkijoiden kanssa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen hakijoina.

Tutkijaresidenssiä pidettiin myös mielenkiintoisena ja innovatiivisena, joskin resursseja vaativana avauksena. Tätä voitaisiin tarjota tutkijoille ja tutkimustyötä tekeville kentän toimijoille muutamaksi viikoksi tai pariaksi kuukaudeksi. Samalla tämä avoin tila voisi toimia tutkijoiden ja toimijoiden törmäyttämipaikkana.

Ideariihen jatkosta keskustelu

Ideariihen osallistajat kokivat, että ideariihen tapaisen foorumin tulisi toteutua vuosittain ja olla osa yhteistyörakenteita. Yhteistyökeskusteluissa on tärkeää olla myös OPH ja OKM mukana. Tämän huomion pohjalta SVV-yhteistyöohjelma on päättänyt sisällyttää vst-tutkimuksen ideariihen myös osaksi seuraavia Vapaan sivistystyön päiviä, jotka järjestetään kaksikielisinä Vaasassa elokuussa 2023. Lisäksi säännöllisesti kokoontuvia keskustelu-yhteistyö-suunnittelu-tarvekartoitus-foorumeita (verkostoituminen ja tutkimustyö) tullaan muutenkin lisäämään.

Ideariihessä ehdotettiin pysyvämpää vst:n tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, mitä myös SVV-yhteistyöohjelma kannattaa. Tämän onnistumiseksi tarvitaan paitsi resursseja, myös rakenteita, ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä.

Monet osallistajat pitivät tärkeänä tutkimuksia koskevan tiedottamisen. SVV voisi aktiivisemmin esimerkiksi lähettää lehdistötiedotteita tai järjestää tiedotustilaisuuksia, jonne kutsutaan median edustajia ja päättäjiä. Tämä on sisällytetty osaksi vuosien 2023–2025 viestintäsuunnitelmaa.

Pidemmän tähtäimen visiona voisi olla (yhden ideariihen osallistujan ehdottama) nk. ”huippututkimusyksikkö”, mutta sen toteuttaminen olisi erittäin vaativa tehtävä.

IDEARIIHEN TULOSTEN JATKOTYÖSTÄMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN

SVV-yhteistyöryhmä järjesti 4.11.2022 kokouksen, jossa keskusteltiin ideariihen johtopäätöksistä ja niiden viemisestä SVV:n toimintasuunnitelmaan.

Keskeisimpiä toimintasuunnitelmaan nostettavia asioita olivat:

- Voisiko toimintaa suuntaava laaja päätutkimuskysymys olla *Mitä ja miksi on vapaa sivistystyö?*
- Olisi hyvä tehdä isojen muutosten kriittinen analyysi, sillä muutokset suuntaavat vapaata sivistystyötä.
- Tutkimusta olisi hyvä tehdä organisaatiotason (ja myös koulutuspoliittisista) päätöksistä, jotka suuntaavat toimintaa tiettyyn suuntaan, ja kysyä, miksi tehdään näin. Mitä tästä seuraa?

Lisäksi kokouksessa keskusteltiin kaikkia SVV-yhteistyöryhmän jäseniä yhdistävästä tutkimushankkeesta tai -teemasta, sivistyskäytännöistä, keskusjärjestöjen tehtävästä ja ohjauksesta, jatkuvan oppimisen ja elinikäisen oppimisen suhteesta (mm. Koski-tietokannasta, osaamisperusteisuudesta ja osaamismerkeistä), lain antamiin tehtäviin vastaamisesta, itsemäärittelystä ja identifioitumisesta sekä kentän monimuotoisuudesta, vihreästä digisiirtymästä, non-formaalista ja formaalista vapaasta sivistystyöstä (vapauden määrittelemineen), työelämäsvivestyksestä ja ammatillisesta sivistyksestä, sekä paikallisuudesta digitalisaation ajassa.

Ideariihen antia hyödynnetään SVV-yhteistyöohjelman tulevan toimintakauden suunnittelussa ja toteutuksessa. Toimintasuunnitelmaan kirjattiin vapaaseen sivistystyöhön liittyvän tutkimuksen kehittämisen painopisteet toimintakaudella 2023–2025 seuraavasti:

1. Tutkijoiden ja toimijoiden välisen yhteistyön, vuorovaikutuksen ja yhteissuunnittelun tehostaminen, erityisesti vapaan sivistystyön ideariihen vakiinnuttamisen avulla. Siitä tehdään vuosittainen foorumi, jossa arvioidaan vst-tutkimuksen ja yhteistyön tilanne ja sovitaan sen kehittämisestä.
2. Kootaan ja jalostetaan vuonna 2022 pidetyn ideariihen tulokset yhteen niin, että vst:hen liittyvät tutkimus- ja arviointitarpeet, yhteistyön kehittämisideat ja rahoitusmahdollisuudet voidaan jäsentää kokonaisuutena.
3. Toteutetaan syksyllä 2024 vst-tutkimuksen kaksipäiväinen tutkimusseminaari tutkijoille, väitöskirjan tekijöille ja muille kiinnostuneille (toimijat, päättäjät, media). Pyritään osallistamaan myös muiden tieteenalojen (esimerkiksi yhteiskunta-, talous-, kulttuuritieteet, psykologia, yleinen ja soveltava kasvatustiede) tutkijoita. Tutkimusseminaari liitetään osaksi vuonna 2024 järjestettävän Sivistyksen teemavuoden ohjelmaa.
4. Tavataan Oulun ja Lapin yliopistojen aikuiskasvatustieteen professoreita yhteistyöneuvotteluiden tiimoilta. Jatketaan yhteistyön vahvistamista myös Helsingin, Turun ja Jyväskylän yliopistojen suuntaan.
5. Vahvistetaan SVV-tutkijoiden roolia ESREA:n ADCAL-verkostossa, osallistamalla toukokuun 2023 konferenssin (Movements for Democracy, Critical Learning and the Limits of What we Know) suunnitteluun ja toteutukseen.
6. Vahvistetaan vuorovaikutusta ja yhteistyötä Ruotsin Mimer-verkoston kanssa.

Tavoitteena on tarkastella vapaaseen sivistystyöhön liittyviä tiedontarpeita kootusti, tutkimusaiheiden ohella myös arviointi- ja selvitystarpeita, joita Opetusministeriö, Opetushallitus sekä keskusjärjestöt ovat tunnistaneeet.